

**6D010300-Педагогика және психология мамандығы бойынша
 философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған
 Ешенкулова Динара Бауыржановнаның
 «Жоғары сыйып оқушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға
 болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастыру» тақырыбындағы
 диссертациясына**
РЕСМИ РЕЦЕНЗЕНТТИҢ ЖАЗБАША ПІКІРІ

p/ н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:	<p>1.1. Қазақстан Республикасы «Білімді ұлт» сапалы білім беру ұлттық жобасының «Білім және кәсіби машиқ – заманауи білім беру, кадрларды даярлау мен қайта даярлау жүйесінің негізгі бағдарлары», «Қазақстанның ЖОО-ның бәсекеге қабілеттілігін арттыру» бағытында көрсетілген жаңа сатыдағы педагогтың өмірге келуі, оның кәсіби шығармашыл тұлғасына ерекше назар аудару қажеттігі, Қазақстан Республикасы «Педагог мәртебесі» Заңының педагогқа қатысты қызыметтері, іс-әрекеттері, құзыреттіліктеріндегі өзгерістерінің болуындағы жаңаша көзқарас қатарында оқушылардың білімі мен іс-әрекетінің дамуын басқару құзыреттілігінің айрықша атап өтілуі Д.Б.Ешенкулованың диссертация тақырыбының мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес келетіндігін дәлелдейді. Д.Б.Ешенкулованың жұмысы оқушылардың өздік оқу іс-әрекетінің мәні мен мазмұнын, болашақ маманның бәсекеге қабілеттілігін, практикалық тәжірибеге бейімдігін, педагогикалық іс-әрекетінде басқару іскерліктері мен дағдыларын дамытуға арналған ғылым дамуындағы өзекті мәселелерді қамтиды.</p>

		<p>1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылаты н жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі);</p> <p>2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы)</p> <p>3) <u>Диссертация</u> <u>Қазақстан</u> <u>Республикасының</u> <u>Үкіметі жанындағы</u> <u>Жоғары ғылыми-</u> <u>техникалық</u> <u>комиссия бекіткен</u> <u>ғылым дамуының</u> <u>басым бағытына</u> <u>сәйкес (бағытын</u> <u>көрсету)</u></p>	<p>Диссертация Республикасының жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының 8-ші бағытына «Білім және ғылым саласындағы зерттеулер», соның ішінде</p> <p>8.1.1. Ғылым және технологиялар саласындағы зерттеулерді дамытудың өзекті мәселелері сияқты нысаналы бағдарламалар идеясына сәйкестігімен сипатталады.</p>	<p>Қазақстан Үкіметі</p>
2.	Ғылымға маңыздылығы	2. Жұмыс ғылымға елеулі <u>үлесін</u> <u>косады/</u> қоспады, ал оның маңыздылығы ашылған/ ашылмаған.	2.Диссиденттың зерттеу жұмысы барысында алған ғылыми-практикалық нәтижелері педагогика ғылымының дамуына елеулі үлес қосады. Д.Б.Ешенкулованың оқушылардың өздік оқу іс-әрекетінің мәні мен мазмұнын аша отырып, оның түрлері мен үйымдастыру формаларын, басқару ерекшеліктерін анықтау негізінде болашақ мұғалімнің оны басқаруға психологиялық, педагогикалық, теориялық даярлығы қалыптасуы үшін олардың жек тұлғалық қасиеттері, кәсіби педагогикалық, менеджмент саласындағы білімдері мен басқарушылық іскерлік	

		<p>дағдылары қалыптасқан отандық білім беру саласында бәсекеге қабілетті маман даярлауға септігін тигізу идеясын ұсынуы педагогикалық ғылым саласын дамытуға үлесін қосады. Оған мысал ретінде, окушылардың өздік оку іс-әрекетін басқару психологиялық-педагогикалық проблема түрғысынан негізделіп, жоғары сынып окушыларының өздік оку іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздері сараланып, «өздік оку іс-әрекеті», «болашақ мұғалімнің окушының өздік оку іс-әрекетін басқаруға даярлығы» ұғымдары нақтыланып, ғылыми айналымға енгізілуі диссертацияның маңыздылығын ашады. Зерттеу проблемасына сәйкес күрылымдық-функционалдық моделінің жасалуы мен оны жүзеге асырудың шарттарының айқындалуы да, оны тәжірибеге енгізу мақсатында жасалған әдістемесі де педагогикада ғылыми маңыздылық пен теориялық құндылыққа ие.</p>
3.	Өзі жазу принципі	<p>3. Өзі жазу деңгейі:</p> <p>1) жоғары;</p> <p>2) орташа;</p> <p>3) төмен;</p> <p>4) өзі жазбаған</p> <p>3. Д.Б.Ешенкулованың зерттеу жұмысын өзі жазу деңгейі жоғары екендігін бірқалыпты қалыптасқан ғылыми стилінен; диссертанттың жеке идеясының диссертация бойында өрбуінен; зерттеу проблемасына қатысты ғылыми әдебиеттерге, негізгі ұғымдарға жасаған жаң-жақты талдауынан; өз ойын кестеге, сұлбаға, суретке түсіріп ұсынуынан; ғылыми тұжырымдар түйіндеуінен; ғалымдардың берген ойларына өз пікірін білдіруінен; жүргізілген тәжірибелік-эксперимент жұмысын рәсімдеуден; алынған</p>

			<p>практикалық нәтижелерді сипаттаудан да байқауға болады, қойылған міндеттер толығымен орындалған, зерттеу мақсатына қол жеткізген, бір-бірімен тараулары тығыз байланысқан, сондықтан жұмыс дербес, өзекті, толық және аяқталған болып табылады.</p>
4.	Ішкі бірлік принципі	<p>4.1 Диссертация өзектілігінің негізdemесі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>негізделген;</u> 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген. 	<p>4.1. Д.Б.Ешенкулованың зерттеу өзектілігі толықтай негізделген. Ең алдымен, ҚР-ның ғылым мен жоғары білім саласының әлемдік жаһандану үрдісіне кіріктірілуі барысында болашақ мұғалімнің педагогикалық іс-әрекетті басқаруға даярлығын қалыптастыру өзекті мәселес екендігімен негізделген. Екіншіден, диссертациялық зерттеу міндеттерінің мемлекеттің ғылым мен жоғары білім саласын дамыту саясатының негізгі басымдықтарына сәйкес өзектілігі дәлелденген. Ушіншіден, қазіргі қоғамның талаптарына сай – окушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқару қажеттілігі мен оны жүзеге асырудың ғылыми тұрғыдан негізделмеуі арасында және жоғары оқу орнында болашақ мұғалімді окушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқаруға даярлығын қалыптастыру мүмкіндіктерінің жоғарылығы мен оны іске асырудың әдістемелік негіздерінің жеткілікті деңгейде жасалмауы арасындағы қарама-қайшылыштарды жою мәселесімен өзектілігі негізделген.</p>
		<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>айқындайды;</u> 2) жартылай айқындайды; 	<p>Д.Б.Ешенкулованың диссертациясы мазмұны «Жоғары сынып окушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастыру» атты диссертация тақырыбын толық көлемде айқындайды.</p> <p>Зерттеу жұмысының 1-ші тарауында</p>

	3) айқындауды	«өздік оқу іс-әрекеті», «оқушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқару» ұғымдарының мәні ашылып, жоғары сыйып оқушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқару – психологиялық-педагогикалық проблема түрғысынан негізделсе, 2-ші тарауда жоғары сыйып оқушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастырудың мәні мен мазмұны теориялық талдау негізінде анықталып, әдіснамалық тұғырлары айқындалады, психологиялық-педагогикалық шарттары анықталып, күрылымдық-функционалдық моделі жасалып ұсынылады. 3-ші тарау жоғары сыйып оқушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастырудың тәжірибелік-эксперимент жұмысы, көрсетілген қалыптасусы диагностикасы, қалыптастыру әдістемесі жасалып оның практикаға ендірілуі және оның нәтижелері дәлелді мазмұндалған. Нің мазмұны ашылған. Диссертацияның 3 тарауы мен оған сәйкес 9 бөлімшелері зерттеу тақырыбын толық айқындауды.
	4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді: 1) <u>сәйкес келеді</u> ; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді	Диссертацияның мақсаты мен міндеттері тақырыбына сәйкес келеді. Диссидентант зерттеудің «жоғары сыйып оқушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастыруды теориялық негіздеу, әдістемесін жасау және оның тиімділігін тәжірибелік-экспериментте тексеру» делінген мақсатына ұтымды қойылған 4 міндет арқылы қол жеткізген. Зерттеу жұмысының 1-ші бөлімінде «өздік оқу іс-әрекеті», «оқушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқару»

		<p>ұғымдарының мәнінің ашылуы, зерттеу мәселесінің психологиялық-педагогикалық проблема түрғысынан талданып, окушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімнің даярлығын қалыптастырудың мәні мен мазмұны, құрылымының теориялық негізделуі, диссертацияның 1-ші, 2-ші міндеттеріне сәйкес екендігі байқалады. Ал, 3-ші міндеттіне сәйкес қол жеткізілген жоғары сынып окушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімнің даярлығын қалыптастырудың айқындалған психологиялық-педагогикалық шарттарын нәтижелі жүзеге асырудың құрылымдық-функционалдық моделінің мазмұны (тұжырымдамалық, технологиялық, бағалаушылық) 2-нші тараудың 3-нші бөлімшесінде жан-жақты талданып, негізделеді.</p> <p>Зерттеу жұмысының 3-ші тарауы жоғары сынып окушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын бағыттылық, білімділік, біліктілік кезеңдерімен қалыптастыру әдістемесінің (мазмұны, ұйымдастыру формалары, қуралдары, әдістері) жасалуы 4 міндетке толық сәйкес келеді.</p> <p>Осы айтылғандар Д.Б.Ешенкулованың диссертациясының мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкестігін дәлелдейді.</p> <p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылышы логикалық байланысқан: 1) <u>толық</u></p> <p>Диссертациялық жұмыс 3 тарау мен 9 бөлімшелерден, пайдаланылған әдебиеттер тізімінен, қосымшалардан, 14 суреттен, 34 кестеден тұрады. Дұрыс таңдалған тараулар мен бөлімше тақырыптары олардың логикалық байланысын байқатады,</p>
--	--	---

	<p><u>байланысқан;</u></p> <p>2) жартылай байланысқан;</p> <p>3) байланыс жоқ</p>	<p>жоғары сынып оқушыларының өздік оку іс-эрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздерін ашу оқушылардың өздік оку іс-эрекетінің мәнін ашудан бастап оның басқару ерекшелігін негіздеу арқылы жалпыдан жеке мәселеге көшуді анық көрсетіп отыр. Осы басқаруға болашақ мұғалімнің даярлығын қалыптастырудың психологиялық-педагогикалық шарттарын айқындаپ, құрылымдық-функционалдық моделін жасау жұмыстың теориялық-әдіснамасына негізделген, демек 1-ші және 2-ші тарау арасында тығыз байланыс бар.</p> <p>Ал, 3-ші тарауда қарастылған тәжірибелік-эксперимент жұмыс мазмұны, авторлық әдістеме 2-ші тарауда жасалған модельді практикада қолдану барысы қарастырылған.</p> <p>Сондай-ақ, пайдаланылған әдебиеттер зерттеу тақырыбын ашуға толығымен жетеді, нақты қолданысын тапқан. Ал, қосымшада берілген материалдар диссертацияның практикалық бөлімінде эксперимент арқылы дәлелденген.</p> <p>Бұл, Д.Б.Ешенкулованың диссертациясының құрылымы барлық тараулары мен бөлімшелерінің логикалық байланысын дәлелдейді. Автор алған нәтижелер мақса пен міндеттерге сәйкес және ішкі бірлікпен сипатталады. Ғылыми аппаратқа сәйкес теориялық мәліметтер, айқындау және қалыптастыру, корытындылау эксперименттері мазмұны мен нәтижелері ұсынылған.</p>
	4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер	4.5. Жоғары сынып оқушыларының өздік оку іс-эрекетін басқаруға

		(қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған: 1) <u>сыни талдау бар</u> ; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген	болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастыру мәселесі бойынша педагогика саласындағы теориялар мен ғылыми әдебиеттерге Д.Б.Ешенкулова сынни талдау жүргізген. Сол арқылы қаралып отырған тақырып бойынша теориялық және әдіснамалық базалардағы кемші тұстарды көрсетіп, оны толықтыру бойынша зерттеу жүргізген. Жоғары сынып окушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастыру практикалық астарларын да сынни түрде анықтай алған. Бұл сынни талдау диссертантқа Жоғары сынып окушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастыру құрылымдық-функционалды моделін және оның әдістемесін құрастыруға мүмкіндік берген. Ал алынған тәжірибелік-эксперимент нәтижелері сапалық және сынни талдау арқылы дәлелденген. Д.Б.Ешенкулованың жүргізген сынни талдауы диссертанттың әр мәселені жеке бағалай алуын, өзіндік ғылыми ұстанымының қалыптасқандығын байқатады.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма? 1) <u>толығымен жаңа</u> ; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Зерттеу мәселесі бойынша ғылыми нәтижелер мен қағидаттар толығымен жаңа болып табылады. <i>Бірінші жаңалығы</i> - жоғары сынып окушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастырудың теориялық-әдіснамалық негіздері айқындалып, «окушылардың өздік оқу іс-әрекеті», «окушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқару» үғымдарының мәні нақтыланып, құрылымдық

		<p>сипаттамасы жасалды, жоғары сынып оқушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқару мәселесі психологиялық-педагогикалық проблема түрғысынан зерттеліп, негізделді.</p> <p><i>Екінші жаңалығы</i> - жоғары сынып оқушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастырудың мәні мен мазмұны анықталып, оларға ғылыми негізді сипаттама берілді.</p> <p><i>Үшінші жаңалығы</i> - жоғары сынып оқушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын тиімді қалыптастырудың психологиялық-педагогикалық шарттары айқындалып, аталған даярлықты қалыптастыруды нәтижелі жүзеге асырудың түжірымдамалық, технологиялық, бағалаушылық құрамдары қамтылған құрылымдық-функционалдық моделі жасалды;</p> <p><i>Төртінші жаңалығы</i> - жоғары сынып оқушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастырудың әдістемесі жасалды және оның тиімділігі тәжірибелік-эксперимент жүзінде тексеріліп, ұсыныстар берілді.</p>
	5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма?	<p>Д.Б.Ешенқулованың диссертациясы қорытындылары толығымен жаңа және сенімді болып табылады.</p> <p>1-ші қорытынды «Философиялық, психологиялық-педагогикалық еңбектерде берілген теориялық анықтамаларға жасалған талдау негізінде «Оқушының өздік оқу іс-әрекеті» дегеніміз, «оның белгілі бір пән аясында мұғалімнің жетекшілігімен өздігінен ізденіп шығармашылық процесте орындастырылған жұмыстарындағы</p>

тұлғалық сапасы, білімі мен білігінің дамуы көрініс табатын танымдық әрекеттері». Ал, «оқушының өздік оку іс-әрекетін басқару – оның сабақта, сабақтан тыс шығармашылық процесте өздігінен орындайтын жұмыс барысындағы танымдық әрекеттерін бақылау, субъективтілігін дамыту мен мақсатқа сай өніміне нәтижелі қол жеткізуін ғылыми негізде ұйымдастыру» - толығымен жаңа.

2. «Басқару», «білім берудегі басқару», «мұғалімнің басқаруы» ұғымдары қарастырылған еңбектерге жасалған талдау (2-тарау 2- бөлімше) мәселелері жан-жақты қарастырылып талауы негізінде «Оқушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқаруга болашақ мұғалімдердің даярлығы дегеніміз – оның аталған процесске қойылған талаптарды нәтижелі жүзеге асыруға арналған жеке-тұлғалық қасиеттері, кәсіби-педагогикалық білімі мен басқарушылық білігінің кіріктірілген біртұтас құрылымының дайын күйі». Бұл зерттеуде психологиялық, теориялық, практикалық даярлықты құрайды. Әрбір даярлық құрамы зерттеу пәніне сәйкес болашақ мұғалімнің аталған процессті жүргізуғе даяр күйін көрсететін сапаларының болуын айқындаиды: психологиялық – түрткі, сенімділік, белсенділік, рефлексия; теориялық – кәсіби педагогикалық, менеджерлік білімдер; практикалық – басқарушылық біліктер, дағылар» деп, түйіндеген қорытынды қағидаты - толығымен жаңа.

3. Болашақ мұғалімнің педагогикалық іс-әрекетті басқаруга даярлығы мәселесінің отандық, шетелдік педагогикалық – психологиялық-әдебиеттерде

зерттелуіне жасалған терең талдау (2-тарау, 3 бөлімшे) нәтижесінде айқындалған психологиялық-педагогикалық шарттар – аталған процестің тиімді жүзеге асуында сақталатын шартталған тұжырымды қагидалар және нәтижелігін қамтамасыздандыратын іс-шаралар жиынтығы мен жоғары сынып окушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімнің даярлығын қалыптастырудың күрылымдық функционалдық моделі тұжырымдамалық (мақсаты, басқару пәнінің мазмұны, даярлық құрамы, әдіснамалық тұғырлары), технологиялық (қалыптастыру процесінің мазмұны, формалары, әдістері, құралдары, кезендері), бағалаушылық (өлшемдері, көрсеткіштері, деңгейлері) - толығымен жаңа.

4- ші әдістемелік әдебиеттерді және жоғары педагогикалық оқу орнының педагогика және психология, биология бағыттарының білім беру бағдарламаларын жан-жақты талдау негізінде жасалған «жоғары сынып окушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастырудың диагностикасын; жоғары сынып окушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын бағыттылық, білімділік, біліктілік сатыларымен қалыптастырудың әдістемесі - толығымен жаңа.

Сол сияқты жасалған 11 қорытынды толығымен жаңа деп санаймын. Тұжырымдардың сенімділік деңгейі тәжірибелік-эксперимент жұмысында расталған. Диссертанттың жұмысы аяқталған ғылыми жұмыс.

		<p>5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?</p> <p>1) <u>толығымен жаңа;</u> 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>5.3. Д.Б.Ешенкулова жүргізген зерттеуде жоғары сынып оқушыларының өздік оқу іс-эрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастыру бойынша 5 ұсыныс беріп отыр. Мысалы, «Цифрлық сауаттылық» клубы іс-шаралар бағдарламасының мазмұнын іске асырудың мүмкіндіктерін практикаға ендіру, жоғары сынып оқушыларының өздік оқу іс-эрекетін басқаруға болашақ мұғалімнің даярлығын қалыптастыруды автор ұсынып отырған элективті курс, психотехнологиялық бағдарлама аясында интербелсенді технологияларды қолдану және педагогикалық практика мүмкіндіктерін пайдалану негізінде жүзеге асырған дұрыс» деген ұсынысы өте орынды және нәтижелі екендігі анық. Автордың басқа да ұсыныстары қолдауға әбден лайықты, ұсынған шешімдері ғылыми-тәжірибелік негізі технологиялық түрғыдан толығымен жаңа және негізделген болып табылады. Ол зерттеу жұмысы барысындағы тұжырымдарды оқу процесіне ендіру актісі және тәжірибелік-эксперимент жұмыс нәтижелерімен, ғылыми жарияланымдармен расталған.</p>
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	<p>6.Барлық қорытындылар ғылыми түрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде <u>негізделген/негіздел меген</u> (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары</p>	<p>6. Д.Б.Ешенкулованың зерттеу қорытындыларының негізділігі теориялық-әдіснамалық ұстанымдармен, философиялық педагогикалық және психологиялық әдебиеттердің алуан түрлілігімен, диссертация мазмұнының, зерттеудің қойылған мақсаты мен міндеттеріне сәйкестігімен, зерттеудің теориялық және эмпирикалық әдістерінің орынды үйлесімімен, эксперименттік зерттеу нәтижелерін сапалы және</p>

		бойынша)	<p>сандық талдаудың үйлесімімен, әртүрлі диагностикалық әдістемелер, тәсілдер, құралдар кешенін пайдаланумен қамтамасыз етіліп, ауқымды дәлелдемелерде негізделген (3 тараудың 1,3 бөлімшелері).</p> <p>Жоғарыда көрсетілген зерттеудің негізгі ұғымдарын нақтылау психологиялық-педагогикалық еңбектерде берілген теориялық анықтамаларға негізделген (1-тарау 1-3 бөлімше, 2- тарау 2-бөлімше).</p> <p>Диссиденттің болашақ мұғалімді педагогикалық іс-әрекетті басқаруға даярлау мәселесіне қатысты қазақстандық педагог ғалымдардың диссертациялық зерттеулері 2000 жылдан бастап қарқынды зерттеле басталуын негізден, оны болашақ бастауыш сынып мұғалімдерінің басқарушылық құзыреттілігін, басқару мәдениетін, корпоративтік басқару ерекшеліктерін дамыту сияқты зерттеулердің бағыттарын топтастырып бөліп қарастыруынан көруге болады. Сондай-ақ әр ұғымды нақтылау барысында оның ерекшеліктерін негіздеуі нәтижесінде ой түйіндеген. Мәселен «оқушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімнің даярлығы» ұғымының негізіне оқушылардың өздік оқу іс-әрекетінің мәнін түрлері, ұйымдастыру формалары, ғылыми негізде басқарудың аталған 9 ерекшелігі негіз болған.</p>
7.	Корғауға шығарылған негізгі қагидаттар	<p>7.Әр қагидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет:</p> <p>7.1 Қагидат дәлелденді ме?</p> <p>1) <u>дәлелденді;</u></p> <p>2) шамамен</p>	<p>7.1.Докторант Д.Б.Ешенкулова диссертациялық жұмысы бойынша ұсынған бес қагида толығымен дәлелденді. Себебі, ұсынылып отырган тұжырымдар алынған мақсат пен міндеттерден туындаған жұмыстың теориялық және тәжірибелік ұстанымдылығын</p>

	<p>дәлелденді;</p> <p>3) шамамен дәлелденбеді;</p> <p>4) дәлелденбеді</p> <p>7.2 Тривиалды ма?</p> <p>1) ия;</p> <p>2) <u>жок</u></p> <p>7.3 Жаңа ма?</p> <p>1) <u>ия</u>;</p> <p>2) жок</p> <p>7.4 Қолдану деңгейі:</p> <p>1) тар;</p> <p>2) орташа;</p> <p>3) <u>кен</u></p> <p>7.5 Мақалада дәлелденген бе?</p> <p>1) <u>ия</u>;</p> <p>2) жок</p>	<p>аңғартады. «<i>Оқушының өздік оқу іс-әрекеті</i> дегеніміз, «оның белгілі бір пән аясында мұғалімнің жетекшілігімен өздігінен ізденіп шығармашылық процесте орындағы жұмыстарындағы тұлғалық сапасы, білімі мен білігінің дамуы көрініс табатын танымдық әрекеттері». «<i>Оқушының өздік оқу іс-әрекетін басқару</i> – оның сабакта, сабактан тыс шығармашылық процесте өздігінен орындағы жұмыс барысындағы танымдық әрекеттерін бақылау, субъективтілігін дамыту мен мақсатқа сай өніміне нәтижелі қол жеткізуін ғылыми негізде ұйымдастыру» делінген қағидалары теориялық және тәжірибелік ұстанымдылығы арқылы дәлелденген.</p> <p>Сондай-ақ, «<i>оқушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқаруга болашақ мұғалімдердің даярлығы</i>» ұғымын «<i>болашақ мұғалімнің аталған процесске қойылған талаптарды нәтижелі жүзеге асыруға арналған жеке-тұлғалық қасиеттері, кәсіби-педагогикалық білімі мен басқарушылық білігінің кіріктірілген біртұтас құрылымының дайын күйі</i>» деп түжырымдауы да сұлба, суреттермен дәлелденіп негізделген.</p> <p>Дәл сол сияқты басқа да қағидаттар теориялар мен концепцияларға негізделіп, эксперимент арқылы дәлелденген.</p> <p>7.2.Жұмыс тривиалды емес. Себебі, барлық жаңалықтар теория мен практиканың арасындағы байланысты талдай отырып, құрылымдық функционалдық моделін жасалғандығымен дәлелдеген, бұл жұмыстың ұтымдылығын арттырып отыр деп есептейміз.</p> <p>7.3.Қағидалар жаңа деп түжырым</p>
--	---	---

			<p>жасауға негіз бар. Себебі, төрт міндет бойынша алынған жаңалықтар қорғауға ұсынылатын қағидалар негізінде көрініс беруі және қорытынды ұсыныстар жасауға алғышарт болғандығымен дәлелденеді.</p> <p>7.4. Жұмыстың қолдану деңгейі кең деп танылады. Себебі, біліктілігі артқан студент - болашақ мұғалім өзінің педагогикалық тәжірибесін нығайтады, білім деңгейін арттыруда диссертация қағидаттарының қолдану деңгейі кең ауқымды. Осылайша жоғары сыйып окушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімнің даярлығын қалыптастыру мәселесі кең ауқымды екені дәлелденген.</p> <p>7.5. Диссертациядағы барлық қағидалар мен тұжырымдар талапқа орай қажетті басылымдарда жарияланған, ғылыми қауымдастықтың назарына салынып, тиісті журналдарда, оның ішінде Scopus базасына енген шетелдік басылымдарда жарық көрген.</p>
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынған ақпараттың дәйектілігі	<p>8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған</p> <p>1) <u>иля</u>;</p> <p>2) жоқ</p>	<p>8.1. Зерттеу барысында басшылыққа алынған жүйелілік, аксиологиялық, іс-әрекеттік және тұлғалық-бағдарлық, синергетикалық әдіснаманың тұғырлары мен ұстанымдары ғылыми тұрғыда негізделген. Д.Б.Ешенкулова ғылыми әдістерді нақты пайдаланған және тиімділігін дәлелдеген.</p> <p>8.2. Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы</p> <p>8.2. Зерттеудің мақсатын, болжамы мен міндеттерін шешу үшін теориялық және эмпирикалық әдістердің кешені диссидентпен анықталған. Теориялық әдістер (ғылыми теориялық әдебиеттерді талдау, жинақтау, контент талдау, құрылымдау, иерархиалау, салыстыру,</p>

	<p>әдістері мен деректерді өндеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:</p> <p>1) <u>иа;</u> 2) жок</p>	<p>нақтылау, нәтижелерді жобалау); эмпирикалық әдістер: (эксперимент, сауалнама жүргізу, бақылау, диагностика, статистикалық алынған нәтижелерді математикалық статистикалық өндеу, сараптау, эксперименттік зерттеуде алынған мәліметтерді сандық талдау әдістері, нәтижелерді өндеудің математикалық әдістерін қолдану). Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы алынған.</p>
	<p>8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және андылықтар эксперименттік зерттеулер мен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):</p> <p>1) <u>иа;</u> 2) жок</p>	<p>8.3. Теориялық қорытындылар М.Әуезов атындағы Оңтүстік Қазақстан университеті, Мирас университетіндегі жүргізілген тәжірибелік-эксперимент жұмысында дәлелденген және расталған. Жоғары сынып оқушыларының өздік оку іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімнің даярлығын қалыптастырудығы психотехнологиялық бағдарлама; «Болашақ мұғалімдерді оқушылардың өздік оку іс-әрекетін басқаруға даярлау» элективті курсы; «Цифрлық сауаттылық» клубының іс-шаралар бағдарламасы; жаттығулар жүйесі; педагогикалық практика мүмкіндіктерін оқушылардың өздік оку іс-әрекетін ғылыми-әдістемелік басқаруға тиімді пайдалану мазмұны онлайн-офлайн аралас оқыту формасымен, инновациялық әдістәсілдерді қолдану негізінде қол жеткізілген нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелдеген.</p>
	<p>8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара</p>	<p>8.4. Диссидентант ғылыми зерттеу жұмысында өзекті және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтеме жасай отырып, мәнді мәлімдемелерді растайды. Диссертацияда отандық және шетелдік ғылыми әдебиеттерге сілтемелер берілген.</p>

		расталған / расталмаған	
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға <u>жеткілікті/жеткілік сіз</u>	8.5. Диссертациялық жұмыста 192 атаудан тұратын дереккөздерге сілтемелер берілген. Тақырып бойынша осы әдебиеттерді зерделей келе, докторант алдына қойған мәселені шешуге жан-жақты қарастырғандығы, әдеби шолуға жеткілікті деп санаймын.
9	Практикалық құндылық принципі	<p>9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар:</p> <p>1) ия; 2) жок</p>	<p>9.1. Диссертацияның теориялық маңызы бар. Себебі: «оқушылардың өздік оқу іс-әрекеті», «оқушылардың өздік оқу іс-әрекетін басқару» үғымдарының мәні нақтыланған;</p> <ul style="list-style-type: none"> - жоғары сынып оқушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастырудың құрылымдық-функционалдық моделі жасалған; - жоғары сынып оқушыларының өздік оқу іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастырудың әдістемесі жасалған және оның тиімділігі эксперимент жүзінде тексеріліп, ұсыныстар берілген. <p>9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:</p> <p>1) ия; 2) жок</p>

		<p>психологиялық қалыптастыруға даярлығын арналған психотехнологиялық бағдарлама;</p> <ul style="list-style-type: none"> - жоғары сынып оқушыларының өздік оку іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің теориялық даярлығын қалыптастыруға арналған әлективті курс; - цифрлық сауаттылық клубының іс-шаралар бағдарламасы (КР Әділет министрлігінің авторлық куәлігі № 30417, 18.11.2022 ж.); - жоғары сынып оқушыларының өздік оку іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің практикалық даярлығын қалыптастыруға арналған жаттыгулар жүйесі жасалып тиімділігі іс-тәжірибеде тексерілді. - педагогикалық практика мүмкіндіктерін пайдалану кезеңдермен жүзеге асырылды. 	
		<p>9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>толығымен жаңа;</u> 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады) 	<p>9.3.Зерттеу жұмысы аясындағы практикалық ұсыныстар толығымен жаңа және диссертациялық зерттеуде қол жеткізілген нәтижелер мен олардың негізінде жасалған нақты ғылыми-әдістемелік ұсыныстарды, зерттеу материалдарын болашақ педагогтар даярлайтын білім беру үйімдарында, жалпы білім беретін мектептердің, гимназия мен лицейлердің жоғары сатысында, колледждердің тәжірибесінде, педагог кадрлардың біліктілігін көтеру мен қайта даярлау жүйесінде пайдалануға болады</p>
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	<p>10.Академиялық жазу сапасы:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) <u>жоғары;</u> 2) орташа; 3) орташадан төмен; 4) төмен. 	<p>10.Диссертант академиялық жазу ерекшеліктеріне сай, ғылыми стильді ұстанып зерттеу жұмысын орындаған. Диссертациялық жұмыстың құрылымын рәсімдеу белгіленген талаптарға сәйкес орындалған. Сонымен қатар, диссертациялық жұмыс жүйелі тұрғыда жазылған</p>

			және академиялық жазу сапасы жоғары.
--	--	--	--------------------------------------

Шешім: Динара Бауыржановна Ешенкулованың 6D010300-Педагогика және психология мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынған «Жоғары сынып оқушыларының өздік оку іс-әрекетін басқаруға болашақ мұғалімдердің даярлығын қалыптастыру» тақырыбындағы диссертациялық жұмысы аяқталған және ҚР ҒжЖБМ Ғылым және жоғары білім сапасын қамтамасыз ету комитетінің талаптары мен «Дәрежелер беру қағидаларында» көрсетілген талаптарға сәйкес келетіндіктен философия докторы (PhD) дәрежесін беруге лайық деп санаймын.

Ресми рецензент,
6D010300 – педагогика және
психология мамандығы бойынша
философия докторы (PhD),
әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық
университетінің доцент м.а.

К.А.Есенова